

SÍDLIŠTĚ Z MLADŠÍ DOBY BRONZOVÉ V POLOZE VLČNOV – HÝBLŮV KŘÍŽ

Zdeněk Kuchař, *Slovácké muzeum v Uherském Hradišti*
Jaroslav Bartík, *Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i.*
Tomáš Chrástek, *Slovácké muzeum v Uherském Hradišti*

V průběhu záchranného archeologického výzkumu se v roce 2021 podařilo na okraji intravilánu obce Vlčnov identifikovat stopy doposud neznámého sídliště kultury popelnicových polí. Studie přináší přehled prozkoumaných terénních situací a elementární vyhodnocení získaného archeologického materiálu, přičemž jejím cílem je také zasadit nové poznatky do mikroregionálního kontextu okolního osídlení z mladší doby bronzové.

1. Úvod

V letních měsících roku 2021 proběhl záchranný archeologický výzkum ve východní části katastrálního území obce Vlčnov v prostoru polní tratě „Hýblův kříž“. Výzkum byl iniciován výstavbou nové cyklostezky budované podél severní strany silnice č. 495 vedoucí z Vlčnova do Uherského Brodu. Zájmovou plochu prvotního archeologického dohledu a následného výzkumu tvořil zhruba 110 m dlouhý a 4 m široký úsek situovaný na začátku nově budované cyklostezky. Trasa cyklostezky protнула severní okraj známé polokulturní lokality objevené již v roce 1941 Janem Pavelčíkem. Její stěžejní část je však situována na mírném JZ svahu jižně od silnice do Uherského Brodu a zasahuje i na protější břeh bezejmenného potoka tekoucího ve směru od „Přírodní rezervace Vlčnovský háj“ do trati „Za dvorem“. Nejintenzivnější doklady osídlení náleží do doby římské (B2b – C2), ale evidovány jsou odtud i nálezy z mladší doby železné (Hrubý et al. 1956, 113–114; Zeman 2015, 130). Výzkum v roce 2021 nově prokázal také osídlení z období mladší doby bronzové, které se váže na severovýchodní okraj lokality. Přestože jsou zdokumentované nálezy situace nepočtené a svým způsobem nevýrazné, zasluhují si stejně jako získaný materiál alespoň své elementární zveřejnění, a to především s ohledem na doposud nepočtené doklady osídlení z období popelnicových polí na katastru obce Vlčnov.

2. Poloha lokality a metodika výzkumu

Naleziště je situováno u východního okraje obce Vlčnov, na levé straně silnice vedoucí z obce směrem k Uherskému Brodu (obr. 1). Z hlediska místní topografie se lokalita váže na polní trať „Hýblův kříž“, jež se rozprostírá na svahu pozvolna zvedajícím se severovýchodně směrem k polním tratím „Kojiny“ a „Pod Kojinami“. Svah je přerušen třemi širokými erozními rýhami, přičemž jedna z nich představuje hranici zachycené sídlištní vrstvy na severozápadní straně naleziště. Svah klesá jihozápadním směrem, kde je ukončen korytem bezejmenného potoka, do kterého ústí tři zmíněné erozní rýhy, zřejmě bývalá koryta sezónních toků. Směrem na jihovýchod svah pozvolna přechází v plytké údolí, které sdílí s okolními terénními vyvýšeninami. Nadmořská výška se v centrální části zkoumané plochy pohybuje okolo 238 m. Lokalita náleží do provincie Západní Karpaty. Geomorfologicky spadá do jihozápadní části Vizovické vrchoviny, respektive do geomorfologického okrsku Vlčnovská pahorkatina, která je tvořena flyšovými jílovci, jíly a pískovci (Hrabec 2013, 27). Nejbližší okolí lokality je v současné době severně, východně a jižně od naleziště zemědělsky

využíváno. Západně se nacházejí sady a louky, na jihozápad od naleziště se pak rozprostírá průmyslová zástavba.

Jak už bylo uvedeno výše, severovýchodní okraj již v minulosti známé lokality byl zkoumán formou liniového řezu, který vyvolala výstavba nové cyklostezky. Po provedení mechanizované skrývky ornice byla v rámci archeologického dohledu zachycena v části plochy budoucí cyklostezky tmavá sídlištní vrstva (obr. 2), která na povrchu obsahovala ojedinělé archeologické nálezy, a v jejím okolí se podařilo identifikovat také několik zahluubených archeologických objektů. Za účelem realizace záchranného výzkumu byla vytyčena zájmová plocha, která byla rozčleněna na 11 sektorů o rozměrech 10×4 m. Sektory byly označeny písmeny A – J ve směru od východu k západu. Následně byla celá plocha ručně začištěna, včetně profilů skrývky. Mechanickou skrývkou ornice nebyla na většině sektorů odebrána celá orníční a podorníční vrstva, bylo tedy přistoupeno k preventivní prospekci plochy za pomoci detektoru kovů, kterou provázely také povrchový sběr nekovových artefaktů. Po realizaci uvedených prospekcí byly zbytky orníční a podorníční vrstvy mechanicky skryty pomocí malého bagru. Následovala evidence v ploše zachycených archeologických objektů a vytyčení kompletního rozsahu tmavě zbarvené kulturní vrstvy, která se nápadně odlišovala od světlého podloží. V ploše kulturní vrstvy bylo, s ohledem na velký rozsah a limitované časové možnosti na realizaci výzkumu, vytyčeno celkem šest sond (S1–S6) o rozměrech 4×1 m (S1, S2, S4), 4×5 m (S3, S5) a 1×9,5 m (S6). Poté bylo přistoupeno k samotné exkavaci uvedených objektů a sond. Veškerý sediment byl odebírán po mechanických vrstvách o mocnosti 20 cm a ručně překopáván (obr. 3) za účelem získání maximálního množství archeologických nálezů. Z vybraných uloženin byly odebrány vzorky na proplavení sedimentu. Po dokončení exkavace všech objektů a sondážních řezů v rámci kulturní vrstvy byla zdokumentována celá plocha výzkumu včetně jejího okolí (obr. 4) pomocí dronu. Na základě získaných dat byl vytvořen plán archeologicky zkoumaného úseku stavby cyklostezky (obr. 5).

3. Nálezové situace

Na zkoumané ploše o délce cca 110 m a šířce 4 m bylo zachyceno devět archeologických objektů (tab. 1), které doplňoval cca 52 m dlouhý úsek sníženého terénu vyplněného kulturní vrstvou (sektory C–H) o mocnosti 10 až maximálně 60 cm. S ohledem na návaznost kulturní

Obr. 1. Lokalizace plochy archeologického výzkumu. Grafika J. Bartík.

Obr. 2. Pohled na tmavou kulturní vrstvu odhalenou při mechanické skrývce ornice. Foto J. Novotný.

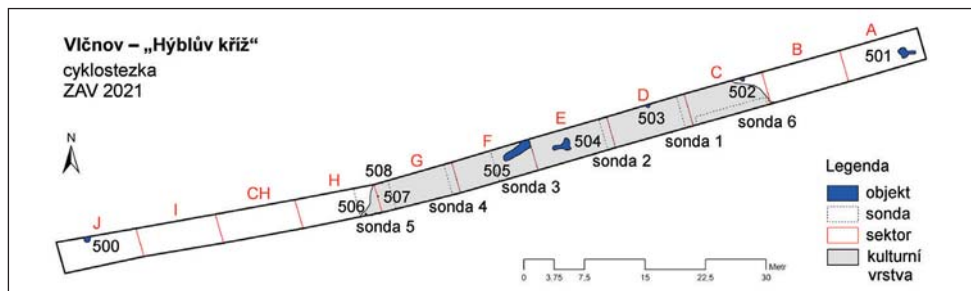

Obr. 3. Odkryv kulturní vrstvy v sondě S3. Foto Z. Kuchař.

vrstvy na vrstvu podorníci (B horizont), jež mělo velmi podobnou barvu, není vyloučeno, že se v ploše nepodařilo identifikovat půdorysy těch předpokládaných objektů, které přímo neporušovaly kontrastně zbarvenou vrstvu geologického podloží. Z typologicko-funkčního hlediska je většina zachycených objektů problematicky interpretovatelná. Objekt 500 (KPP) zachycený na západním okraji zkoumané plochy lze označit pouze jako drobnou sídlištní jámu kruhového až oválného půdorysu s mísovitým dnem, která navíc nebyla prozkoumána celá, jelikož částečně zasahovala mimo zkoumanou plochu. Výplň objektu tvořila světle šedohnědá uloženina s ojedinělými drobnými uhlíky. Další dva objekty – 501 a 504 je možné klasifikovat jako recentní výkopy pro osazení (již v minulosti zrušeného) elektrického vedení. Jako objekty 503 a 505 (obr. 7) byly označeny dvě koncentrace kamení, které byly odkryty v rámci kulturní vrstvy (sektory D a F). Obě pak pokračovaly mimo zkoumanou plochu. Lépe zdokumentovat se podařilo především objekt 505, který lze popsat jako 15 cm mocnou vrstvu drobných kamenů lokální provenience uspořádaných do oválního útvaru o dokumentované délce 380 cm a šířce 90 cm. Funkce uvedených kumulací kamenů není jasná, ale přesto se s nimi při výzkumu kulturních souvrství setkáváme. Příkladem z regionu může být kumulace kamení odkrytá v jarních měsících téhož roku při výzkumu provedeném v zahradě rodinného domu čp. 592 v ulici Masarykova v Buchlovicích, kde byla součástí vrstvy datované do období časného eneolitu (Chrástek et al. 2022, 177).

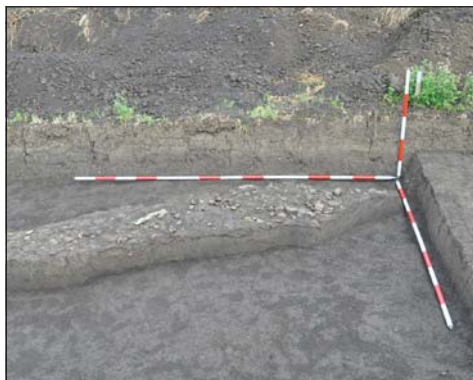
Obr. 4. Celkový pohled na zkoumanou plochu. Foto T. Chrástek.

Obr. 5. Plán zkoumané plochy s vyznačením sektorů, sond a zachycených objektů. Grafika T. Chrástek.

Obr. 6. Pohled na menší sídlištní objekt 500. Foto Z. Kuchař.

Obr. 7. Pohled na objekt 505 v sondě S3 tvořený kumulací kamení. Foto Z. Kuchař.

Obr. 8. Jedna ze zachycených kůlových jamek v břehu erozního koryta – objekt 508. Foto Z. Kuchař.

Obr. 9. Pohled na sloupovou jámu – objekt 502. Foto Z. Kuchař.

Obr. 10. Sondě S5 po odebrání nadložních vrstev, začištění profilů a dna – pohled od jihu. Foto Z. Kuchař.

Při dalším snižování kulturní vrstvy se ukázalo, že kumulace nepokračuje hlouběji a že nepřekrývá žádnou jinou nálezovou situací (např. pozůstatky funerálních aktivit). Drobné objekty 506, 507 a 508 (obr. 8) lze typologicky zařadit mezi kůlové jamky datované dle svého stratigrafického umístění a charakteru výplně do doby existence sídliště, stejně jako objekt 502 (obr. 9), který lze vzhledem ke tvaru a velikosti interpretovat jako sloupovou jámu. Tmavá kulturní vrstva byla rozeznatelná od sektoru C, kde se vytrácela ve směru k ploše sektoru B, a na druhé straně v sektoru H končila (obr. 5) na břehu erozního koryta zformovaného pravděpodobně sezónním vodním tokem (obr. 11). Výše zmíněné kůlové jamky pak lemovaly

břeh uvedeného koryta. Z popsanych nálezových situací vyplývá jejich sídlištní charakter, avšak řídké rozmístění objektů a fakt, že většina nálezů se koncentrovala v kulturní vrstvě formované pravděpodobně svahovými, respektive splachovými sedimenty, neumožňuje přesněji specifikovat, zda nedošlo k zachycení pouze okrajové části sídliště.

č. objektu	interpretace	datace	orientace	rozměry d × š × h (cm)	půdorys	profil
500	sídlištní jáma	KPP	-	?×120×42	kruhový	mísovitý s členitým dnem
501	výkop pro sloup el.	recentní	V-Z	210×130×95	vícélaločný	prudký s členitým dnem
502	sloupová jáma	KPP	-	46×46×20	kruhový	mísovitý
503	kumulace kamení	KPP	-	?×40×10	oválný	mísovitý
504	výkop pro sloup el.	recentní	V-Z	239×150×132	vícélaločný	prudký s členitým dnem
505	kumulace kamení	KPP	SV-JZ	?×90×15	oválný	mísovitý
506	kulová jamka	KPP	-	17×17×7	čtvercový	mísovitý
507	kulová jamka	KPP	-	18×18×10	kruhový	mísovitý
508	kulová jamka	KPP	V-Z	31×31×11	oválný	hrotitý

Tab. 1. Základní charakteristika zdokumentovaných objektů.

4. Analýza archeologického materiálu

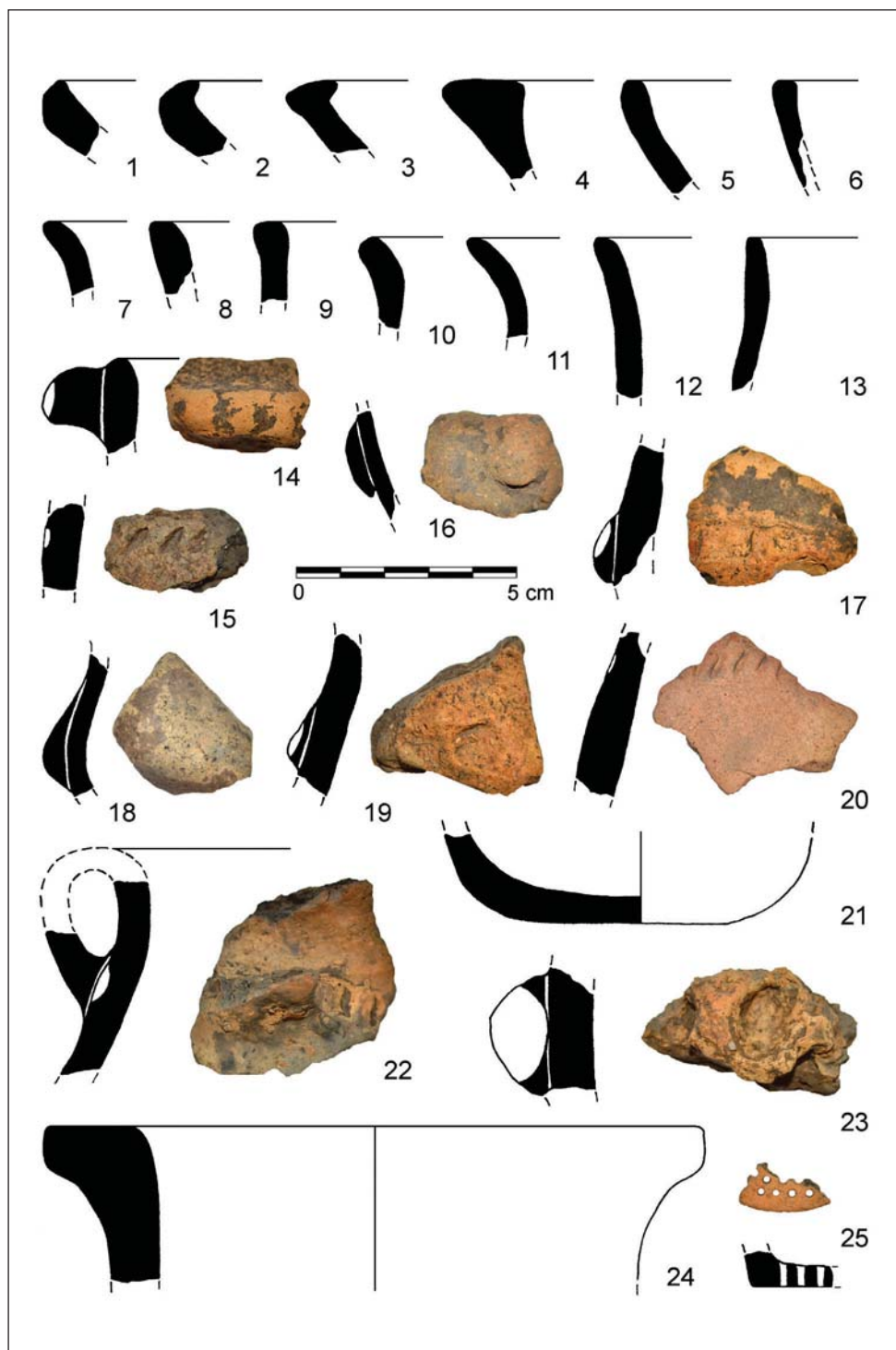
Záchranným archeologickým výzkumem bylo získáno více jak 1 300 nálezů (tab. 2), mezi kterými jednoznačně dominují fragmenty keramických nádob. Z dalších druhů materiálu byl získán také soubor mazanice, zlomků zvířecích kostí a kamenné industrie. Největší množství nálezů pochází z výzkumu kulturní vrstvy, a to především ze sondy S3 situované v její centrální části. Z chronologického hlediska nelze veškerý získaný materiál kategoricky přisoudit osídlení z doby bronzové, na základě analýzy chronologicky citlivých jedinců však lze konstatovat, že v souboru převládá. V této souvislosti je nutné podotknout, že některé fragmenty byly předběžně (zejména na základě zlomků výdutí hrncovitých tvarů opatřených lištou s otisky prstů či nehtů) datovány do období středního eneolitu (cf. Kuchař 2022, 160–161). Až později po dokončení laboratorního zpracování se ukázalo, že náleží stejně jako většina klasifikovatelné keramiky kultuře popelnicových polí. Část nezdobených výdutí lze ovšem datovat pouze rámcově do pravěku.

objekt/sonda/sektor	keramika	mazanice	ŠI	OKI	kosti	celkem
500	3	-	-	-	-	3
501	-	-	-	-	-	0
502	3	2	-	-	-	5
503	2	-	-	-	-	2
504	4	4	-	-	3	11
505	4	-	-	13	-	17
506	-	-	-	-	-	0
507	-	-	-	-	-	0
508	-	-	-	-	-	0
S1	17	2	-	-	1	20
S2	58	40	-	-	1	99
S3	511	283	1	9	26	830
S4	49	16	-	2	6	73
S5	89	20	-	11	53	173
S6	2	1	-	-	1	4
Sběr A	-	-	-	-	1	1
Sběr B	-	-	-	-	-	0
Sběr C	7	2	-	-	2	11
Sběr D	7	5	-	-	-	12
Sběr E	12	-	-	-	-	12
Sběr F	20	5	-	-	-	25
Sběr G	16	-	-	-	2	18
Sběr H	-	-	-	-	2	2
Sběr CH	-	-	-	-	-	0
Sběr I	-	-	-	-	-	0
Sběr J	-	-	-	-	-	0
celkem	804	380	1	35	98	1 318

Tab. 2. Přehled získaných archeologických nálezů.

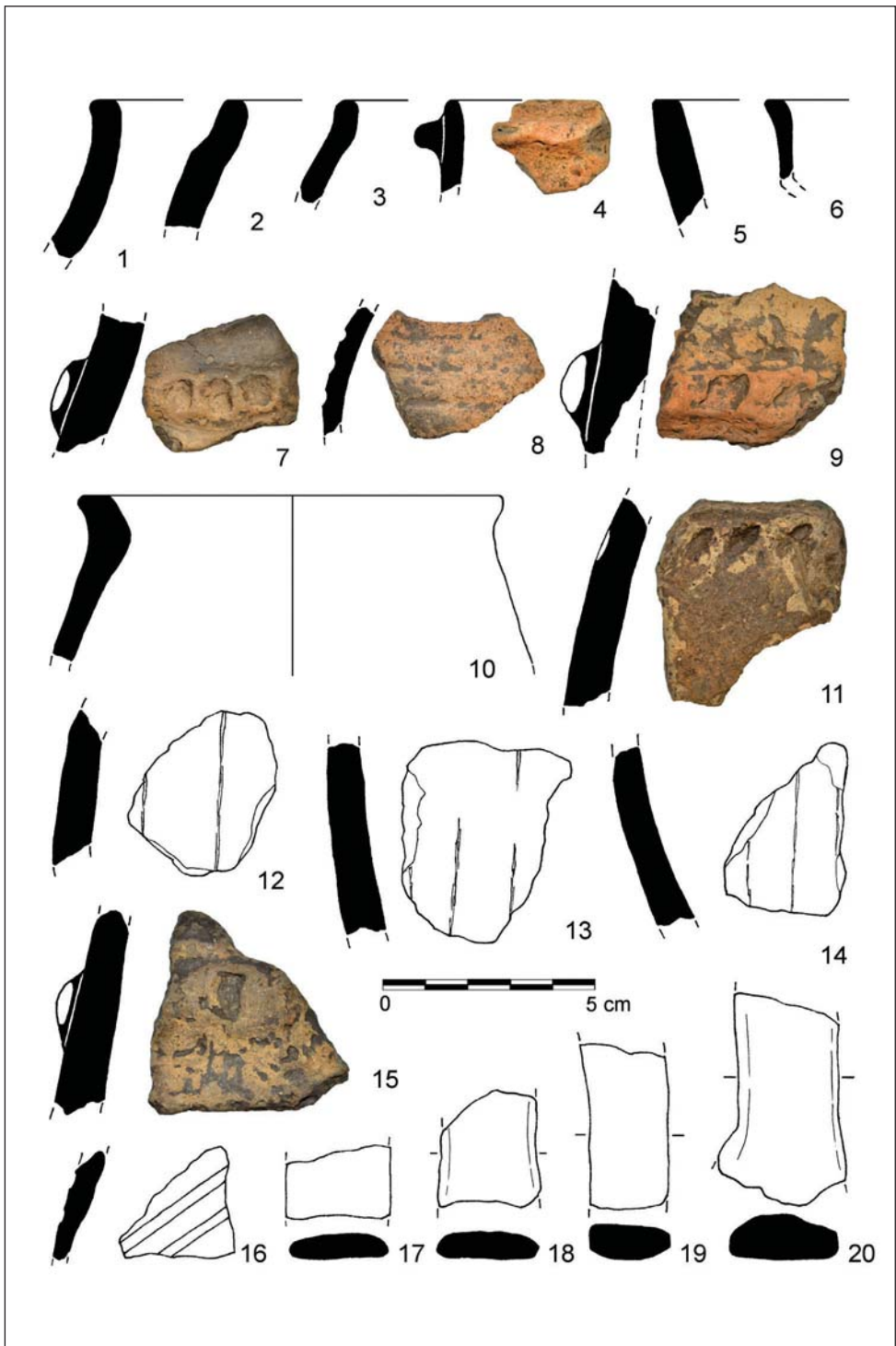
4.1. Keramika

Vyzvednutý keramický materiál čítá 804 kusů. Převládající část ovšem tvoří zlomky nezdobených výdutí bez vyšší vypovídací schopnosti. Morfologicky určitelné fragmenty a střepy s chronologicky citlivými prvky tvoří necelých 10 % souboru. To se společně s vysokou mírou fragmentarizace odrazilo také v nízké míře klasifikace jednotlivých keramických tříd. Všeobecně lze říci, že v souboru nápadně převládají zlomky větších keramických tvarů (hrnce, zásobnice/amforovité zásobnice). Jemná stolní keramika s hlazeným či pečlivě vyleštěným povrchem se vyskytuje jen vzácně a zpravidla se váže na šálky (např. obr. 11: 7, 11, 12: 6). Šálku nebo subtilnějšímu džbánu by mohlo náležet také dno s částí spodní výrazně zaoblené výdutě (obr. 11: 21). Rytá geometrická výzdoba charakteristická pro šálky a misky mladšího stupně popelnicových polí zde zcela absentuje. Podstatnou část rozpoznávaných keramických tvarů bylo možné determinovat pouze na základě okrajů, kterých se dochovaly necelé tři desítky. Víceero formami jsou zastoupeny prosté mísy (obr. 11: 1–6). Doloženy byly jak kónické typy se zaobleným či rovným okrajem, tak mísy se zataženým či seříznutým okrajem. Absence dvoučlenných a trojčlenných mís (potažmo šáleků) je pak pravděpodobně dána pouze silnou fragmentarizací, která znemožňuje jejich rozpoznání. Některé další okraje dovolují uvažovat o jejich příslušnosti k amforovitým nádobám a okřínům, respektive nádobám s bikónickou profilací (např. obr. 11: 12, 13, 12: 1–3, 10). Větší amforovité nádoby či zásobnici (cf. Šabatová, Vitula 2002, Tab. 58: 17) by mohl příslušet masivní horizontálně seříznutý okraj s částí kolmo nasedajícího hrdla (obr. 11: 24). Poměrně dobře zařaditelné jsou zlomky okrajů s plastickými svíse protáhlými výčnělky (v některých případech opatřenými vhloubenou výzdobou), které náleží skupině hrnců (např. obr. 11: 14, 12: 4). K nejrepresentativnějším hrncovitým tvarům v souboru (s četnými analogiemi na mlado-bronzových sídlišťích; např. Parma, Šmíd 2013, obr. 40: 7) patří zlomek ze svrchní partie hrnce s poškozeným páskovým uchem, které vybíhalo z okraje do podhrdlí, kde na jeho kořen nasedá přesekávaná plastická lišta (obr. 11: 22). Všeobecně můžeme konstatovat, že fragmenty výdutí (povětšinou však podhrdlí) s plastickou lištou dekorovanou otisky prstů či nehtovými vrypy představují v analyzované kolekci nejpoměrněji zastoupený výzdobný prvek (obr. 11: 17, 19, 23, 12: 7, 9, 15). Identifikovány byly ale i výdutě bez plastické lišty, které nesly rovněž vhloubenou výzdobu v podobě linií záseků či nehtových vrypů (obr. 11: 15, 20, 12: 11). Pouze ve dvou případech se objevilo žlábkování, a to jak horizontální (obr. 12: 8), tak šikmé (obr. 12: 16). Jiné plastické aplikace než lišty se vyskytly jen v jednotlivých kusech a šlo buďto o polokulovité, mírně zploštělé výčnělky (obr. 11: 16), nebo o nevýrazné vypnuliny (obr. 11: 18), jež jsou charakteristické zejména pro osudí a džbány střední doby bronzové (např. Fojtík 2015), avšak jejich výskyt přežil i v keramické produkci kultury popelnicových polí (např. Vích 2010, obr. 7: 14). V neposlední řadě obsahuje soubor několik zlomků silnostěnných výdutí, jejichž povrch je upraven prstováním (obr. 12: 12–14) a několik fragmentů páskových uch zpravidla oválného či zaobleně obdélného profilu (obr. 12: 17–20). Přehled získaného keramického materiálu uzavírá zlomek dna cedníku perforovaného otvory o průměru 2–3 mm (obr. 11: 25). Cedníky se pak objevují sice v menší míře, avšak pravidelně po celou dobu bronzovou (pro KPP např. Vích 2010, obr. 7: 15), díky čemuž nepředstavují chronologicky citlivý prvek. Na základě analýzy získaného keramického materiálu datujeme zdejší lidské aktivity do období kultury popelnicových polí, a to spíše do jejího staršího stupně (Salaš 1993, 286–301; Štrof 1993 301–328).

Obr. 11. Výběr keramických nálezů z kulturní vrstvy. Foto a kresba J. Bartík.

Obr. 12. Výběr keramických nálezů z kulturní vrstvy. Foto a kresba J. Bartík.

objekt/ sonda/ sektor	okraje	hrdla	výdutě zdobené	výdutě nezdob.	dna	ucha	pupky	cedníky	celkem
500	-	-	1	2	-	-	-	-	3
501	-	-	-	-	-	-	-	-	0
502	-	-	-	3	-	-	-	-	3
503	-	-	-	2	-	-	-	-	2
504	-	-	-	4	-	-	-	-	4
505	-	-	-	4	-	-	-	-	4
506	-	-	-	-	-	-	-	-	0
507	-	-	-	-	-	-	-	-	0
508	-	-	-	-	-	-	-	-	0
S1	2	-	-	11	1	2	1	-	17
S2	1	-	1	51	1	2	2	-	58
S3	30	3	21	435	8	7	7		511
S4	3	-	2	42	2	-	-	-	49
S5	6	-	1	78	1	2	-	1	89
S6	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Sběr A	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sběr B	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sběr C	2	-	2	3	-	-	-	-	7
Sběr D	1	-	-	6	-	-	-	-	7
Sběr E	1	-	-	11	-	-	-	-	12
Sběr F	4	-	-	16	-	-	-	-	20
Sběr G	2	-	-	12	1	1	-	-	16
Sběr H	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sběr CH	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sběr I	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sběr J	-	-	-	-	-	-	-	-	0
celkem	52	3	28	682	14	14	10	1	804

Tab. 3. Přehled morfologických kategorií keramického materiálu datovaného do období kultury popelnicových polí.

4.2. Mazanice

Vyzvednutý soubor 380 kusů různě velkých, avšak obecně spíše malých zlomků vypálených hliněných omazů dřevohlinitých domů či jiných konstrukcí spolu s ostatními nálezy naznačuje sídlištní charakter lokality. Místa výskytu mazanic bylo po skrytí nadložních vrstev možné sledovat pouze mezi sektory C–F, tedy v prostoru zachycené sídlištní vrstvy. Při odkrývání uloženin ve vytyčených sondách se prokázal výskyt mazanic také na hranici sektorů G a H, kam kulturní vrstva ještě skrytě zasahovala překrytá vrstvami novověkých navážek a vyznívala na hranici koryta erozní rýhy. Podle úrovně výpalu lze rozlišit dva druhy vyzvedávaných mazanic. Ve většině kontextů se jednalo o běžné zlomky zbarvené žárem do okrové či oranžové barvy, pouze v uloženině sondy S3 se vyskytovalo větší množství silně přepálených mazanic šedookrové až šedé barvy, které svým povrchem připomínaly spíše strusku. Takový stav náleží přisuzujeme velmi silnému žáru. Okolnosti této události, ve které figuroval silný oheň, již dnes s ohledem na uložení mazanice v sekundární pozici nelze spolehlivě interpretovat. Převážnou většinu zlomků mazanice lze označit jako amorfní fragmenty, jen u několika kusů byly identifikovány otisky konstrukčních v podobě otisků prutů.

4.3. Zvířecí osteologický materiál

Kulturní vrstva vydala při svém odkrývání také menší soubor zvířecích kostí v počtu 98 kusů. Jedná se až na výjimky o drobné fragmenty kostí, s nízkou mírou klasifikovatelnosti jednotlivých zvířecích druhů. Pokud bylo předběžné určení možné, hlásily se zlomky zejména k domácím zvířatům či pouze obecně savcům menší až střední velikosti. Z prostorového hlediska byly kosti nacházeny rovnoměrně ve všech odkrývaných uloženinách, v žádném místě netvořily koncentraci, která by naznačovala jejich záměrné uložení nebo pochování celého zvířete či jeho větší části. Vyzvednutý soubor zvířecího osteologického materiálu tak můžeme hodnotit jako běžný sídlištní odpad, který se hromadil na ploše sídliště v průběhu jeho aktivního využívání.

4.4. Kamenná industrie a manuporty kamenů

Nezanedbatelnou kategorií náleží reprezentuje 35 kusů spadajících do kategorie ostatní, respektive makrolitické kamenné industrie. Celkem 13 kusů z tohoto celkového počtu tvořilo součást koncentrace kamení označené jako obj. 505. Další byly vyzvednuty ze sond S3, S4 a S5. Mezi surovinami převládají vesměs horniny lokální proveniencie zastoupené zejména jemnozrnnými světle šedožlutými a železitémi pískovci. Po typologické stránce můžeme většinu artefaktů se stopami záměrně obroušených pracovních ploch či hran označit jako podložky či součásti dvoudílných ručních mlýnků. Většina těchto předmětů byla již v pravěku poškozena a posléze se stala součástí sídlištního odpadu, nebo byla reutilizována k výstavbě různých konstrukcí, jak dokládá i výskyt poškozených makrolitických artefaktů společně s dalšími neopracovanými kameny v kumulacích blíže neznámé funkce. Jediným artefaktem je reprezentována kategorie štípané industrie, do které lze zařadit drobný úštěp ze silicitu z glacienních sedimentů. Přestože se na lokalitách z mladší až pozdní doby bronzové ještě stále v omezeném množství se štípanými artefakty setkáváme (Jiráň a kol. 2008, 177; Kaňáková Hladíková 2013, 144–164). V našem případě nelze u artefaktu z kulturní vrstvy vyloučit ani starší datování a souvislost s nedalekým sídlištěm jordanovské kultury v trati „Podhájčí“. Závěrem je nutno upozornit, že i přes průběžné kontrolování prokopávaných sedimentů s pomocí detektoru kovů se nepodařilo z výplní objektů ani ze sondované kulturní vrstvy získat žádné bronzové artefakty, které by umožnily jemnější chronologické zařazení lokality.

5. Lokalita v mikroregionálním kontextu

Zájmové sídliště v trati „Hýblův kříž“ nebylo solitérním bodem v mozaice pravěkého osídlení, ale naopak součástí rozlehlého sídelního areálu rozprostírajícího se po obou stranách drobné vodoteče na východním okraji dnešního intravilánu Vlčnova. Zmíněný areál měl dynamický vývoj, a to jak z pohledu prostorových posunů osídlení v jednotlivých epochách pravěku, tak z hlediska jeho archeologického poznávání, které započalo již na počátku 20. století. Areál můžeme rozdělit do tří základních poloh (obr. 13), podle kterých byly v minulosti členěny také získané archeologické nálezy. Nejseverněji je situována poloha A („Hýblův kříž“), jejíž okraj protnul výše popisovaný záchranný výzkum vyvolaný výstavbou cyklostezky. Nejstarší lidské aktivity v této trati spadají pravděpodobně již do neolitu či eneolitu, jak dokládají starší ojedinělé nálezy broušené a štípané industrie (motyky ze zelené břidlice, úštěp z radiolaritu a zlomek pazourku s retušovanou hranou, Pavelčík 1966, 20), ke kterým bychom mohli s určitou rezervou nově přiřadit i některé kamenné artefakty ze sondážně zkoumané kulturní vrstvy. Z dalších období jsou uváděny z „Hýblova kříže“ nálezy mladolátenské keramiky (Pavelčík 1966, 24). Největší intenzity zde dosahovalo osídlení v průběhu doby římské (Hrubý et al. 1956, 113–114; Zeman 2015, 130–135), které mělo na základě výsledků starších povrchových průzkumů Jana Pavelčíka zasahovat i na levý břeh potoka do sousední polohy B („Panské pole“/ „Nad dvorem“/ „Za rybníčkem“). V uvedené trati bylo pravěké osídlení a další druhy aktivit identifikovány již v roce 1905, kdy zde byl parním pluhem vyoran a následně rozvlečen depot bronzových artefaktů, z nichž část posléze zachránil a předal do muzea v Uherském Brodě správce statku J. Hortvík. Několik dalších bronzových předmětů se dostalo i do muzea v Josefově v Čechách (Červinka 1939, 45; Pavelčík 1966, 21; Hrubý – Pavelčík 1992, 139). Celkem tak bylo vyzvednuto okolo 14 artefaktů. Přestože depot není jednoznačně kompletní, jeho zachráněný obsah umožnil datování do středního stupně

Obr. 13. Jednotlivé polohy sídelního areálu situovaného na východním okraji Vlčnova (A–C) a stopy osídlení KPP v historickém jádru obce (D). Grafika J. Bartík.

kultury popelnicových polí (H A2, horizont depotů Lešany – Železné; Salaš 2005, 408–409). Později (v průběhu čtyřicátých let 20. století) prováděl povrchové sběry na zmíněných tratích Jan Pavelčík, při kterých získal střepy keramických nádob datovatelných do slezské fáze kultury popelnicových polí a následně vyslovil možnou souvislost nově identifikovaného sídliště z pozdní doby bronzové s depotem dříve objeveným v jeho zázemí (Pavelčík 1945, 62; 1966, 21–24). Příhodná geografická poloha zřejmě podmínila výraznou polykulturnost lokality. Kromě již zmíněných sídlištních aktivit z doby římské a pozdní doby bronzové máme doklady také o osídlení ze starší i mladší doby železné. V roce 1959 zde byly prozkoumány dva objekty z doby laténské, jež byly poškozeny při výkopech základů pro úpravnu krmiv třetího kravína v areálu postupně rozrůstajícího se zemědělského družstva (Pavelčík 1960a; 1960b). V téže zprávě se zmiňuje J. Pavelčík, že v minulosti měly být v tomto prostoru porušeny při stavební činnosti ještě hroby z doby bronzové a sídlištní objekty z doby halštatské. Další stopy polykulturního osídlení se váží na protilehlou polohu C („Pod hájkem“/„Podhájčí“) situovanou na pravém břehu bezejmenné vodoteče pramenící na severozápadním svahu Černé hory (364 m). Již v roce 1945 odsud získal Jan Pavelčík nálezy slovanské keramiky (Červinka 1945) a roku 1952 zde byla nalezena bronzová sekerka s tulejí datovaná do pozdní doby bronzové (Dohnal 1977, 78; Říhovský 1992, 225). Nejstarší lidské aktivity v této poloze jsou ovšem spojovány s počátkem eneolitu, a to na základě menší kolekce epilengyelské keramiky, kterou se podařilo získat Janu Pavelčíkovi v roce 1969 od místních školáků, jež zde provedli povrchový sběr (Pavelčík 1974a; 1975). Podle některých starších zpráv pak měly do této trati zasahovat ještě i nálezy germánské keramiky, které ovšem mohly souviset s intenzivními aktivitami v nedaleké trati „Hýblův kříž“.

Z uvedeného přehledu můžeme vidět, že osídlení či stopy nejrozličnějších druhů aktivit (depot, ojedinělé bronzové artefakty) jsou rozprostřeny na všech polohách v rámci popsaného sídelního areálu a dokumentují vývoj osídlení takřka po celý úsek trvání kultury popelnicových polí. Analýza vzpomínaného bronzového depotu umožnila M. Salašovi (2005) jeho chronologické zařazení do středního stupně popelnicových polí a do sféry středodunajského kulturního prostředí, což je v kontrastu se staršími názory, že depot souvisel se sídlištěm slezské fáze lužických popelnicových polí identifikovaným v téže poloze. Nově se naopak otevírá hypotéza možné souvislosti depotu se sídlištěm v trati „Hýblův kříž“ odhaleným až při záchranném výzkumu v roce 2021. Získaný keramický materiál však umožňuje pouze obecné či rámcové datování, což neumožňuje obě nálezové polohy prozatím spolehlivě chronologicky synchronizovat. V neposlední řadě je nutno uvést, že další stopy osídlení z období kultury popelnicových polí se podařilo odhalit při menším záchranném výzkumu vyvolaném výkopem pro inženýrské sítě v historickém jádru obce (cca 700 m JZZ od zkoumané plochy v trase cyklostezky). Na Masarykově ulici před domem čp. 742 (obr. 13: D) byl prozkoumán poškozený objekt vyplněný sytě černou uloženinou silně nabohacenou mazanickou drtí a střepy velké zásobnicové nádoby se zdrsňeným povrchem (Pavelčík 1998). Patrně do staršího úseku popelnicových polí pak náleží ještě rozoraný zlomkový depot bronzových artefaktů (podrobněji bude publikováno na jiném místě), který byl před několika lety objeven s pomocí detektoru kovů v trati „Záloučí“ na západním okraji katastru Vlčnova.

Nově objevené sídliště kultury popelnicových polí představuje tedy další doklad aktivit lidu této kultury nejen na katastru obce Vlčnov, ale i širším kontextu také v mikroregionu vymezeném ze severu řekou Olšavou a z jihu potokem Okluky. Z tohoto prostoru pak známe řadu dalších sídlišť i pohřebišť z mladší až pozdní doby bronzové, z nichž některá se rozkládají relativně nedaleko, avšak již na katastrech sousedních obcí (např. Uherský Brod – Havříce, Veletiny, Hluk, Dolní Němčí ad.; cf. Pavelčík 1960c, 162; 1974b, Dohnal 1977, 26, 67–68; Hrubý – Pavelčík 1992, 134–139; Vaškových 2008).

6. Závěr

Záchranný archeologický výzkum v trati „Hýblův kříž“ realizovaný v roce 2021 v trase budoucí cyklostezky přinesl hned několik nových poznatků. V první řadě byla potvrzena polykulturnost lokality, a v případě jejího severního okraje byl také upřesněn rozsah jednotlivých fází osídlení. Nově se zde podařilo doložit lidské aktivity z období kultury popelnicových polí. Naproti tomu již z minulosti známé osídlení z doby laténské a římské se zde neprojevilo. Kromě nepočetných objektů reprezentovaných převážně kůlovými nebo sloupovými jámami zde byla v rámci několika sond prozkoumána terénní deprese vyplněná homogenní kulturní vrstvou, jež na dvou místech obsahovala protáhlé kumulace kamenů. Výzkumem byl získán relativně početný soubor archeologického materiálu, jehož dominantní část tvoří fragmenty keramických nádob (tab. 1). Dále byla získána menší kolekce mazanice, zvířecí osteologický materiál a kamenná industrie, včetně několika desítek manuportů kamenů lokální proveniencí. I přes využívání detektoru kovů v průběhu záchranného výzkumu se nepodařilo získat žádné bronzové artefakty, které by umožnily zdejší lidské aktivity jemněji datovat. Na základě analýzy silně fragmentarizovaného keramického materiálu můžeme nově identifikované osídlení z doby bronzové datovat pravděpodobně do staršího stupně kultury popelnicových polí.

Nové doklady osídlení z mladší doby bronzové přinesly důležité poznatky také v mikroregionálním měřítku, jelikož z intravilánu obce byly doposud známy především nálezy z mladšího (eventuálně středního) úseku popelnicových polí, které kromě situací sídlištního rázu doplňuje také depot a ojedinělé nálezy bronzových artefaktů. Sídliště v trati „Hýblův kříž“ tak alespoň elementárně doplňuje naše poznatky o dynamice vývoje osídlení v čase a prostoru, a to nejen na katastru Vlčnova, ale v širším měřítku také v celém Poolšaví, které se nacházelo v blízkosti rozhraní středodunajského a lužického kulturního prostředí.

Prameny:

- ČERVINKA, Inocenc Ladislav, 1939. *Venětové na Moravě. Kultura popelnicových polí*. Nepublikovaný rukopis uložený na Archeologickém ústavu AV ČR Brno.
- ČERVINKA, Inocenc Ladislav, 1945. *Vlčnov (s. o. Uh. Brod)*. Nálezová zpráva č. j. 753/45 uložená v archivu Archeologického ústavu AV ČR Brno. MTX194500753.
- PAVELČÍK, Jiří, 1960a. *Vlčnov (okr. Uherský Brod)*. Sídliště laténské kultury. Nálezová zpráva č. j. 3000/60 uložená v archivu Archeologického ústavu AV ČR Brno. MTX196003000.
- PAVELČÍK, Jiří, 1974a. *Vlčnov (okr. Uherské Hradiště)*. Povrchový sběr na pozdně lengyelském sídlišti. Nálezová zpráva č. j. 2605/74 uložená v archivu Archeologického ústavu AV ČR Brno. MTX197402605.
- PAVELČÍK, Jiří, 1998. *Vlčnov, 1997 (okr. Uherské Hradiště)*. Nálezová zpráva č. j. 541/98 uložená v archivu Slovákckého muzea v Uherském Hradišti.

Literatura:

- DOHNAL, Vít, 1977. *Kultura lužických popelnicových polí na východní Moravě*. Brno: Archeologický ústav Československé akademie věd. Fontes Archaeologiae Moravicae 10. 164 s.
- FOJTÍK, Pavel, 2015. *Mohylová kultura střední doby bronzové na Prostějovsku I. Katalog nálezů, svazek první*. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno. Pravěk – Supplementum 30. 235 s.
- HRABEC, Jaroslav, 2013. Příroda a krajina. In: Mitáček, Jiří, ed. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Vlčnov: Obec Vlčnov, 25–52.
- HRUBÝ, Vilém a kol. 1956. *Přehled nejvýznamnějších archeologických lokalit Gottwaldovského kraje*. Gottwaldov: Krajské muzeum. Studie Krajského muzea v Gottwaldově a práce externích spolupracovníků. Díl 1. Gottwaldov. 150 s.
- HRUBÝ, Vilém a PAVELČÍK, Jiří, 1992. Nejstarší dějiny středního Pomoraví. In: Nekuda, Vladimír, ed. *Uherskohradištsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, Vlastivěda moravská, 105–196.

- CHRÁSTEK, Tomáš, KUCHAR, Zdeněk, BARTÍK, Jaroslav, MENOŠKOVÁ, Dana a NOVOTNÝ, Jiří, 2022. Záchrané archeologické výzkumy Slováckého muzea v roce 2021. *Slovácko* 63, 175–181.
- KANÁKOVÁ HLADÍKOVÁ, Ludmila, 2013. *Posteneolitická štípaná industrie na Moravě*. Brno: Masarykova univerzita. Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragensesque 15. 255 s.
- JIRÁŇ, Luboš, ed. et al. 2008. *Archeologie pravěkých Čech. 5, Doba bronzová*. Praha: Archeologický ústav AV ČR. 265 s.
- KUCHAR, Zdeněk, 2022. Vlčnov (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 63(1), 160–161.
- PARMA, David a ŠMÍD, Miroslav, 2013. *Sídelní areály střední a mladší doby bronzové z trasy dálnice D1 u Vyskova: Katalog. Část 2*. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno Pravěk – Supplementum 26. 339 s.
- PAVELČÍK, Jan, 1966. Prehistorický a historický archeologický průzkum ve Vlčnově. In: Zemek, Metoděj, Zřídkaš, František, Kukulka Josef a Pavelčík, Jan. *Vlčnov: dějiny slovácké obce*. Brno: Blok, 19–27.
- PAVELČÍK, Jiří, 1960b. Laténské sídelní objekty ve Vlčnově (okr. Uh. Brod). *Přehled výzkumů* 4, 76.
- PAVELČÍK, Jiří, 1960c. Osada lidu se slezskou keramikou z Havřic (okr. Uh. Brod). *Přehled výzkumů* 4, 162.
- PAVELČÍK, Jiří, 1974b. Nové nálezy z Havřic (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 18, 113.
- PAVELČÍK, Jiří, 1975. Pozdně lengyelská osada ve Vlčnově (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 19, 12–13.
- ŘÍHOVSKÝ, Jiří, 1992. *Die Äxte, Beile, Meißel und Hämmer in Mähren*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag. Prähistorische Bronzefunde IX, 17. 310 S.
- SALAŠ, Milan, 1993. Kultura středodunajských popelnicových polí. In: Podborský, Vladimír a kol. *Pravěké dějiny Moravy. Nová řada. Sv. 3*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 286–300.
- SALAŠ, Milan, 2005. *Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Moravské zemské muzeum. I. 532 s., II. 498 s.
- ŠABATOVÁ, Klára a VITULA, Petr, 2002. *Přáslavice. Díly pod dědinou, Kousky a kukličky II. Pohřebiště a sídliště z doby bronzové (katalog)*. Olomouc: Vlastivědné muzeum v Olomouci, Archeologické centrum. *Archaeologiae regionalis fontes* 4. 169 s.
- ŠTROF, Antonín, 1993. Kultura lužických popelnicových polí. In: Podborský, Vladimír a kol. *Pravěké dějiny Moravy. Nová řada. Sv. 3*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 301–327.
- VAŠKOVÝCH, Miroslav, 2008. *Pravěké osídlení Dolního Němčí*. Dolní Němčí: Obecní úřad. 16 s.
- VÍCH, David, 2010. *Nálezy kultury lužických popelnicových polí na českomoravském pomezí*. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno. Pravěk – Supplementum 20. 178 s.
- ZEMAN, Tomáš, 2015. Germánská sídliště a pohřebiště ve Vlčnově – Dolním Němčí na základě nových detektorových nálezů. *Slovácko* 56, 115–141.

Bc. et Bc. Zdeněk KUCHAR (n. 1988), archeolog Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se věnuje archeologii jihovýchodního podhůří Chřibů, studiu středověkých kovových artefaktů z městského a lesního prostředí a realizaci záchranných výzkumů na Uherskohradištsku.

Mgr. Jaroslav BARTÍK, Ph.D. (n. 1990), archeolog Archeologického ústavu AV ČR v Brně. Ve svém odborném zájmu se věnuje problematice těžby a distribuce kamenných surovin v době kamenné, archeologii neolitu/eneolitu a problematice detektorové prospekce.

Mgr. Tomáš CHRÁSTEK (n. 1987), vedoucí oddělení archeologie Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se věnuje aplikaci geografických informačních systémů v archeologii a problematice raně středověkého osídlení v oblasti středního Pomoraví.

A Late Bronze Age Settlement in the Field Vlčnov – Hýblův kříž

Abstract

In 2021, a part of the Late Bronze Age settlement belonging to the Urnfield culture was explored in the field "Hýblův kříž" near Vlčnov (Uherské Hradiště District). The presence of prehistoric occupation from the Bronze Age was confirmed through the discovery of several sunken features and a dark cultural layer containing archaeological finds. One settlement feature, one pillar hole, and several small post holes were identified. Due to its extensive length (several dozen meters), the cultural layer was excavated solely using test pits (Fig. 5). Some of these test pits revealed intriguing situations, such as the accumulation of stones or a disused riverbed originally reinforced by a series of post holes. The archaeological rescue research was prompted by the construction of a new bicycle path, resulting in the recovery of a total of 1318 artifacts (Table 2). Ceramic fragments dominate among the findings, while animal bones, daub, and a variety of lithic artifacts were also uncovered. Despite the implementation of detector prospecting, no bronze artefacts could be found. The site is multicultural, but the occupation from the La Tène and Roman periods known from the past (cf. Hrubý et al. 1956; Zeman 2015) could not be identified in the newly excavated area. Research conducted at the "Hýblův kříž" site has provided new insights into the dynamics of prehistoric settlement development on the eastern periphery of Vlčnov village (Fig. 13). The recently discovered traces of a Urnfield culture settlement may also be connected to a hoard of bronze artefacts (cf. Salaš 2005, 408–409) found on the opposite side of a watercourse flowing to the south of the site.

Key words: Moravia, Vlčnov, Late Bronze Age, Urnfield culture, settlement, rescue excavation

Eine Siedlung aus der jüngeren Bronzezeit an der Stelle Vlčnov – Hýblův kříž

Zusammenfassung

Im Jahr 2021 wurde auf dem Feld „Hýblův kříž“ bei Vlčnov (Bezirk Uherské Hradiště) ein Teil der Siedlung der Urnenfelderkultur aus der Spätbronzezeit erkundet. Das Vorhandensein einer prähistorischen Besiedlung aus der Bronzezeit wurde durch mehrere versunkenen Strukturen und eine dunkle Kulturschicht mit archäologischen Funden nachgewiesen. Es wurden ein Siedlungsmerkmal, ein Pfeilerloch und einige kleine Pfostenlöcher identifiziert. Die Kulturschicht wurde nur durch Versuchsgruben ausgehoben, da sie mehrere Dutzend Meter lang war (Abb. 5). Einige Testgruben boten interessante Situationen wie die Anhäufung von Steinen, oder ein stillgelegtes Flussbett, das ursprünglich durch eine Reihe von Pfostenlöchern verstärkt wurde. Die archäologische Rettungsforschung wurde durch den Bau eines neuen Radweges eingeleitet und insgesamt 1318 Artefakte geborgen (Tabelle 2). Unter den Funden überwiegen Keramikfragmente, es wurden auch Tierknochen, Kleckse und eine Reihe lithischer Artefakte gefunden. Bronzeartefakte konnten trotz Anwendung der Detektorprospektion nicht gefunden werden. Die Stätte ist multikulturell (vgl. Hrubý et al. 1956; Zeman 2015), die aus der Vergangenheit bekannte Besiedlung aus der Latène- und Römerzeit konnte im neu ausgegrabenen Gebiet jedoch nicht nachgewiesen werden. Die Forschung im Bereich „Hýblův kříž“ brachte neue Erkenntnisse über die Dynamik der prähistorischen Siedlungsentwicklung am östlichen Rand des Dorfes Vlčnov (Abb. 13). Neu entdeckte Spuren einer Siedlung der Urnenfelderkultur könnten auch mit einem bronzenen Artefakthort (vgl. Salaš 2005, 408–409) in Zusammenhang stehen, der auf der anderen Seite eines südlich der Stätte fließenden Wasserlaufs entdeckt wurde.

Stichwörter: Mähren, Vlčnov, Spätbronzezeit, Urnenfelderkultur, Siedlung, Rettungsgrabung